

ECRI

European Commission against Racism and Intolerance
Commission européenne contre le racisme et l'intolérance

CRI (99) 2
Version estonienne
Estonian version

Rassimi ja Sallimatuse Vastu Võitlemise Euroopa Komisjon

ECRI Aruanded Riigiti:

ARUANNE EESTI KOHTA

COUNCIL OF EUROPE   CONSEIL DE L'EUROPE

Külastage meie kodulehekülge: www.coe.int/ecri

SISSEJUHATUS

Rassismi ja Sallimatuse Vastu Võitlemise Euroopa Komisjon (ECRI) loodi 1994. aastal ajendatuna Euroopa Nõukogu liikmesriikide riigipeade ja valitsusjuhtide esimesest tippkohtumisest võitluseks üha kasvavate rassismi, ksenofoobia, anti-semitismi ja sallimatuse ilmingutega, mis ohustavad inimõigusi ja demokraatlikke väärtusi Euroopas. Komisjoni liikmed valiti, arvestades nende tunnustatust rassismi ja sallimatuse küsimuste eksperdina.

ECRI-le tehti ülesandeks vaadata läbi liikmesriikide seadused, poliitika ja muud rassismi-, ksenofoobia-, antisemitismi- ja sallimatusevastased meetmed ning hinnata nende efektiivsust; teha ettepanekud edasiseks tegevuseks kohalikul, riigi ja üleeuroopalisel tasandil; sõnastada üldpoliitilised soovitusel liikmesriikidele ning uurida nimetatud valdkondi käsitlevaid rahvusvahelisi dokumente nende mõjujõu tugevdamise seisukohalt.

Üks ECRI tegevuse iseloomulikke jooni komisjonile määratud ülesannete täitmisel on riigiti lähenemine, st iga liikmesriigi olukorda analüüsitakse eraldi, et teha riigi valitsusele asjalikke ja konkreetseid ettepanekuid.

Riigi kohta tehtava aruande ettevalmistamise protseduuri võib võtta kokku järgnevalt:

- a. Info esialgse hankimisega tegelevad ja aruandeteksti projekti koostavad ECRI väikesed töögrupid. Esmaseid infoallikaid on mitut laadi, nende hulgas valitsused ECRI ankeedile; asjaosalisest riigist pärinevate ECRI liikmete arvamused, ECRI tellimisel Šveitsi Võrdleva Õiguse Instituudi (*Swiss Institute of Comparative Law*)¹ poolt riigi õigusaktide kohta kogutud info ning rahvusvahelistelt ja siseriiklikelt valitsusvälistelt organisatsioonidelt ja erinevatest väljaannetest ja meediast pärinev info.
- b. ECRI kuulab ära ja arutab riigi kohta tehtava aruande projekti oma plenaaristungil ja võtab selle seejärel vastu.
- c. Aruanne saadetakse asjaosalise riigi valitsusele konfidentsiaalseteks läbirääkimisteks, mida vahendab riigi määratud vahendusisik. Aruande projekt vaadatakse veel kord läbi ja seda võidakse vastavalt riigi märkustele muuta.
- d. ECRI võtab aruande lõplikult vastu oma plenaaristungil ning Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee vahendusel edastatakse see asjaosalise riigi valitsusele. Kaks kuud pärast aruande üleandmist tehakse see avalikuks, v.a juhul, kui asjaosalise riigi valitsus palub tungivalt seda mitte teha.

---

¹ Šveitsi Võrdleva Õiguse Instituudi aruanne liikmesriikide õigusaktide kohta (CRI (98) 80) on kättesaadav Interneti aadressil www.ecri.coe.int ning trükitud kujul ECRI sekretariaadist.

Praeguseks on avalikustatud kolm ECRI aruannete sarja, vastavalt 1997. aasta septembris ning 1998. aasta märtsis ja juunis.² Neljas ECRI aruannete sari edastatakse asjaosalistele riikidele 1998. aasta novembris, st need avalikustatakse praegu.³

Käesolev aruanne sisaldab ECRI analüüsi olukorrast Eestis ja ettepanekuid Eesti valitsusele.

Siinkohal tuleb märkida, et ECRI koostab aruanded kõigi Euroopa Nõukogu neljakümne liikmesriigi kohta. Eelnimetatud 1998. aasta novembris lõpule viidud neljandale aruannete sarjale on 1999. aastal tulemas jätk, mis hõlmab ülejäänud Euroopa Nõukogu liikmesriike. Aruannete koostamise järjekorral ei ole muud tähendust kui see, et need on esimesed, mis on lõpule viidud.

Aruande avaldamine tähistab ECRI ja liikmesriigi valitsusasutuste vahelise järjepideva ja elava mõttevahetuse algust, mille eesmärk on leida lahendused Euroopa ees seisvatele rassismi- ja sallimatuseprobleemidele. ECRI on tänulik valitsusväliste organisatsioonidele ja teistele nimetatud valdkonnas tegutsejatele ettepanekute eest, mis aitavad tagada ECRI töö konstruktiivsuse ja tõhususe.

Alates 1999. aastast tuleb aruannetele järg, et analüüsida, kuidas valitsused on ECRI aruandes esitatud ettepanekutele reageerinud. Selle protseduuri käigus ajakohastatakse aruannete sisu üldiselt ja käsitletakse põhjalikumalt probleemseid valdkondi. Sel viisil analüüsitakse kümnet riiki aastas ja kogu protseduur hõlmab ajavahemikku 1999-2002.

Rassismi ja Sallimatuse Vastu Võitlemise Euroopa Komisjoni töö ja Euroopa Nõukogu muu sellealase tegevuse kohta lisainformatsiooni saamiseks pöörduge järgmisel aadressil:

**Secretariat
Human Rights Directorate
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: + 33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int**

---

² *Esimesed kolm aruannete sarja sisaldavad aruandeid Belgia, Bulgaaria, Hollandi, Iirimaa, Islandi, Itaalia, Kreeka, Liechtensteini, Leedu, Luksemburgi, Malta, Norra, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Saksamaa, San Marino, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Šveitsi, Šehhi Vabariigi ja Ungari kohta.*

³ *Aruanded Eesti, Hispaania, Suurbritannia, Taani ja Vene Föderatsiooni kohta.*

SISSEJUHATUS

Eesti on riik, mis saavutas taasiseseisvuse alles hiljaaegu. See on noor demokraatlik riik, kus on toimumas poliitilised, sotsiaalsed, majanduslikud ja kultuurilised muudatused. Riigis täheldatud probleeme ja ettepanekuid nende lahendamiseks tuleb vaadelda sellel taustal.

Eestis on astunud märkimisväärseid samme demokraatiamehhanismide tugevdamisel, kuid on selge, et selle eesmärgini jõudmine nõuab aega, eriti aga ressursse. Näib, et Eesti valitsus on teadlik riigis elavate vähemuste raskustest, kuid vaja on veelgi suuremat mõistmist ja edasist tegutsemist selles suunas.

Erilist muret teeb kodakondsusküsimus. Pärast Nõukogude Liidu kokkuvarisemist oli paljudel raskusi Eesti kodakondsuse saamiseks esitatavate nõuete täitmisega ning praegu elab Eestis rohkem kui 200 000 kodakondsuseta isikut. Paljud Eesti ees seisvad vähemusi puudutavad probleemid on seotud kodakondsusega.

Eestis ei ole otseseid teravaid rassismi-, ksenofoobia- või sallimatuseilminguid, kuigi viimastel aastatel on esinenud üksikuid juudivastaseid vahejuhtumeid. Praeguses üleminekustaadiumis kutsub ECRI üles valvsusele nii lähemas kui kaugemas tulevikus, et tõkestada rassismi ja diskrimineerimise kasvu riigis.

Mõned olulised valdkonnad, mis ECRI arvates vajavad erilist tähelepanu:

- venekeelsete vähemuste probleemid, eriti kodakondsusega seonduvad⁵;
- vajadus tagada mitte-eestlastele piisav eesti keele õpetus;
- vajadus tõsta avalikkuse ja sihtgruppide teadlikkust inimõigustealaste rahvusvaheliste õigusaktide osas.

---

⁴ ***Analüüs ei hõlma muutusi, mis on aset leidnud pärast 6. märtsi 1998 ning neid ei ole arvestatud kokkuvõtetes ega ettepanekutes.***

⁵ *Terminit "venekeelsed vähemused" kasutatakse antud kontekstis eri rahvustesse kuuluvate isikute tähistamiseks, kes kasutavad Eestis vene keelt lingua franca'na (segakeelena)*

I. ÕIGUSLIKUD ASPEKTID⁶

A. Rahvusvahelised õigusaktid

1. ECRI seisukohalt olulistest konventsioonidest ei ole Eesti Vabariik ratifitseerinud järgmisi:

- Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni töö- ja kutsealase diskrimineerimise vastane konventsioon;
- UNESCO haridusalase diskrimineerimise vastane konventsioon;
- Euroopa sotsiaalharta;
- Euroopa regionaalsete ja vähemuskeelte harta.

2. On alustatud ettevalmistustööd ühinemiseks Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni töö- ja kutsealase diskrimineerimise vastase konventsiooniga ja Euroopa sotsiaalhartaga. ECRI kutsub Eestit üles jätkama senist rahvusvaheliste konventsioonide võimalikult kiire ratifitseerimise poliitikat, samal ajal mõistes, et Eesti soovib muuta oma siseriiklikke seadusi konventsiooni nõuetele vastavaks enne nende ratifitseerimist. Samuti peaks Eesti ühinema rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsiooni (CERD) artikliga 14.

B. Põhiseaduse sätted

3. Eesti põhiseaduse § 12 tagab Eesti kodanike, samuti riigi territooriumil alaliselt elavate isikute võrdõiguslikkuse. See artikkel sätestab samuti, et igasuguse rahvusliku, rassilise, poliitilise või usulise vihkamise, vägivalda ja diskrimineerimise õhutamine on seadusega keelatud ja karistatav. Sellekohased seadusnormid on karistusseadustiku § 72 lõikes 1. Põhiseadus tagab kõigile Eesti territooriumil elavatele kodanikele ja mittekodanikele põhiõigused, kaasa arvatud õigus kasutada sotsiaalteenuseid ja saada töötu abiraha. Põhiseadus näeb ette ka õiguse säilitada oma rahvuskuuluvus (§ 49), luua omavalitsusasutusi (§ 50) ning pöörduda riigiasutuste ja omavalitsuste poole vähemusrahvuse keeles, kui vähemalt pooled püsielanikest kuuluvad sellesse vähemusrahvusesse (§ 51).

C. Kriminaalõiguse sätted

4. Kriminaalkodeksi § 72 keelab igasuguse rahvusliku, rassilise, poliitilise või usulise vihkamise õhutamise. § 72 lõige 1 näeb ette rahatrahvi või vabaduskaotusliku karistuse otsese või kaudse võrdõiguslikkuse (muu hulgas rassilise) piiramise eest.

---

⁶ Täielik ülevaade Eesti rassismi ja sallimatuse vastastest seadustest on ECRI tellimusel Šveitsi Võrdleva Õiguse Instituudi koostatud väljaandes CRI (98) 80 (vt bibliograafiat)

D. Tsiviil- ja haldusõiguse sätted

5. Selgub, et Eesti tsiviil- ja haldusõiguses puuduvad sätted, mis käsitlevad rassilist diskrimineerimist eluaseme ja töö valdkonnas. ECRI soovib seadustada diskrimineerimisvastased sätted eelnimetatud ja ka teistes tsiviilõiguse valdkondades, mis võimaldaks rassilise diskrimineerimise korral algatada tsiviilmenetlus.

6. Üldvalimistel võivad osaleda üksnes Eesti Vabariigi kodanikud. Kohalikel valimistel võivad hääletada ka alalist elamisluba omavad isikud, kui nad on riigis elanud vähemalt viis aastat, kuid neid endid ei saa valida (erandkorras võib kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste ametikohal töötada ka mittekodanik või kodakondsuseta isik). Viimastest kohalikest valimistest osavõtuks registreerus kolmandik potentsiaalsetest mittekodanikest valijatest. ECRI arvates tuleks võtta lisameetmeid, et julgustada mittekodanikke kasutama oma valimisõigust ja lihtsustada seda protseduuri. Samuti leiab komisjon, et mittekodanikke tuleks ergutada osalema avalikus elus mitmel eri viisil.

7. Mittekodanikud, kelle kasutuses oli enne iseseisvuse taaskehtestamist 1991. aastal maa või korter, saavad neid erastada kodanikega võrdsetel alustel. Selles osas on mittekodanike ja kodanike vahel ainult üks erinevus, mis puudutab maa erastamismõnel äärealal on selleks nõutav maavanema luba. ECRI leiab, et see seab mittekodanikud teatud määral halvemasse olukorda, ja soovib valitsusel seista hea selle eest, et niisugused reeglid ei diskrimineeriks pikka aega riigis elanud mittekodanikke.

E. Kodakondsusseadus ja sellega kaasnevad probleemid

8. Pärast taasiseseisvumist loeti Eesti Vabariigi kodanikeks automaatselt üksnes 1940. aastal kodakondsust omanud isikud ja nende järeltulijad. Need, kes on asunud Eestisse elama pärast 1940. aastat ja nende järeltulijad võivad saada kodakondsuse ainult naturalisatsiooni korras. Üldjuhul ei saa Eesti kodakondsust endised Nõukogude sõjaväelased ja KGB töötajad ning nende perekonnaliikmed.

9. Vene keelt kõnelevad vähemused moodustavad umbes ühe kolmandiku Eesti elanikkonnast ning mõnes linnas on nende osakaal eriti suur. Venekeelsete vähemuste seas valitseb teatud pahameel kodakondsuse saavutamiseks vajalike nõuete täitmiseraskuste üle, sest nad peavad ennast seetõttu elamis- ja tööloa saamiseks registreerima. Paljud neist on elanud Eestis suure osa või kogu oma elu; 56% venekeelsest elanikkonnast hääletas Eesti iseseisvuse poolt ning uuringud näitavad, et 70% venekeelsetest mittekodanikest soovib saada Eesti kodakondsust. 1993. aastal Eestis elanud 480 000 venekeelsest elanikkonnast on naturalisatsiooni korras saanud kodakondsuse umbes 100 000 inimest⁷.

---

⁷ 480 000 Eestis elavast vene keelt kõnelevast isikust omavad umbes 80 000 sünnijärgset Eesti kodakondsust.

10. Riigikogu võttis uue kodakondsuseaduse vastu 19. jaanuaril 1995. aastal ja see jõustus 1. aprillil 1995. Euroopa Nõukogu eksperdid olid abiks selle seaduse väljatöötamisel. Seaduse kohaselt võib isik, kes soovib saada Eesti kodakondsust, seda naturalisatsiooni korras taotleda ainult pärast kahe eksami sooritamist: esimene on üldine keeleksam ja teine on Eesti põhiseaduse ja kodakondsuseaduse tundmiseksam. Et keeleeksamit kui ka kodakondsuseksamit on palju kriitiseeritud, on nende nõuetesse viimastel aastatel tehtud mitmeid muudatusi. 1993. aastal võeti vastu seadus, millega sätestati kodakondsuse taotlejatele tunduvalt paindlikum protseduur. Uue seadusega praktiliselt vabastati enne 1930. aasta 1. jaanuari sündinud isikud ja I grupi invaliidid eesti keele eksami sooritamise kohustusest. Viimastel aastatel on Euroopa Nõukogu eksperdid aidanud Eesti riigiasutustel märkimisväärselt reformida kodakondsuse saamiseks sooritavat keeletesti ning nende kaasabil väljatöötatud muudatustega eksamisüsteem on olnud kasutusel alates 1997. aastast. Ajavahemikus 1995 - 1997 tegi eksami kuus tuhat inimest, nüüdseks on eksami sooritanute protsent tõusnud 90-le. ECRI loodab, et uue eksamineerimisviisi tulemusi jälgitakse ka edaspidi ja vajaduse korral tehakse veelgi muudatusi.

11. Kuigi ECRI tervitab jõupingutusi, mida on viimastel aastatel tehtud, suurendamiseks mittekodanike võimalusi sooritada eesti keele eksamit, näeks komisjon meeleldi, et eakatele inimestele sätestatud leebemaid norme laiendatakse veelgi suuremale vanemate inimeste kategooriale, laiendades selle kehtivust veelgi suuremale eakategooriale, madala haridustasemega isikutele ja pikka aega Eestis elanud isikutele. Samuti leiab ECRI, et eksamite sooritamine kodakondsuse saamiseks peaks olema tasuta.

12. Kogu riigis on loodud ulatuslik eesti keele õppekeskuste võrk ning keeleõppeks eraldatakse rohkem raha, kuid vaatamata nendele meetmetele ei ole mõnel juhul tasemel keeleõpetust võimalik saada. Veelgi enam, keeleõppijad peavad oma keeletunnid ise kinni maksma. ECRI märgib siinkohal, et valisus kavatseb luua keeleõppekulude kompenseerimise fondi, ning tervitab ja toetab seda algatust. Samuti rõhutab ECRI, et eesti keele õpetamist tuleks veelgi laiendada kogu riigi ulatuses ning see keeleõpe peaks olema tasuta.

13. ECRI rõhutab, et vajalik on Eesti võimude poolne järelevalve kodakondsuse andmise reeglite rakendamise üle, tagamaks selle protseduuri objektiivset, diskrimineerimiseta ja läbipaistvat ning rahvusvahelistele normidele vastavat läbiviimist.

14. Rohkem kui 200 000 praegu Eesti Vabariigis elavat isikut on kodakondsuseta. Sellises olukorras valmistavad erilist muret kodakondsuseta isikute Eestis sündinud lapsed, sest ka nemad on sünnihetkest kodakondsuseta. Fakt, et need isikud võivad taotleda Vene kodakondsust ja tõenäoliselt selle ka saavad, ei tähenda ECRI arvates, et nad ei ole kodakondsuseta. Eriti peaksid just lapsed, kes on sündinud Eestis ja oleksid muidu kodakondsuseta, saama Eesti kodakondsuse. Seepärast tervitab ECRI seaduseelnõu, mille Eesti valisus on esitanud parlamendile ning mille kohaselt saaksid Eesti kodakondsuse kodakondsuseta lapsed, kes on sündinud Eestis pärast 1992. aastat, ning loodab, et see seadus võetakse vastu ja see jõustub viivitamata.

15. Eestis elavatele kodakondsuseta isikutele on antud võimalus taotleda välismaalase passi. Kuid välismaalase pass annab õiguse sõita ainult piiratud arvu riikidesse, mis seda passi tunnustavad. ECRI märgib, et OSCE vähemusrahvuste erivolinik ja Eesti valitsus on pöördunud kõigi riikide poole palvega tunnustada seda passi, ning rõhutab, et sellele probleemile tuleb leida lahendus.

F. Vähemusrahvusi käsitlevad seadused

16. Vähemusrahvuste kultuuriautonomia seadus võeti vastu 26. oktoobril 1993. aastal. See sätestab "vähemusrahvusesse kuuluvate isikute õiguse moodustada kultuuriomavalitsusi neile põhiseadusega antud kultuurialaste õiguste teostamiseks" ning annab selle õiguse neljale seaduses nimetatud vähemusele – sakslastele, venelastele, rootslastele ja juutidele – ning mis tahes vähemusrühmale, kuhu kuulub vähemalt 3000 isikut. Vähemusrahvuste õigusi kaitsvate mitmesuguste sätete hulgas on sellised, mis keelavad rahvuskultuuri tavade ja usukommete halvustamise ja nende täitmise takistamise ning igasuguse tegevuse, millega tahetakse vähemusrahvust sunniviisiliselt ümber rahvustada.

Eesti territooriumil elavad mittekodanikud võivad osaleda vähemusrahvuste rahvuslike, kultuuriliste ja hariduslike valitsusväliste organisatsioonide ning usukoguduste tegevuses. Neil on õigus valida ja olla valitud valitsusväliste organisatsioonide nõukogusse. Samas ei saa nad valida kultuuriomavalitsuste juhtorganitesse ega tohi olla neisse valitud. ECRI arvates tuleks veelkord kaaluda seda piirangut.

Vähemusrahvusena käsitletakse nimetatud seaduse mõttes ainult Eesti Vabariigi kodanikke: Eesti on esitanud vähemusrahvuste kaitse raamkonventsiooni juurde deklaratsiooni, mis piirab vähemusrahvusesse kuulujad vaid kodanikega.

G. Spetsiaalsed organid

17. Vähemusrahvuste küsimusega tegelevad 1993. aastal asutatud Vabariigi Presidendi Rahvusvähemuste Ümarlaud, milles osalevad ka vene keelt kõnelevate kogukondade esindajad (sealhulgas mittekodanikud), Vähemusrahvuste Ühendus ning mitmed poliitilised parteid. Ümarlaud võib valmistada ette soovitusi ja ettepanekuid mitmes valdkonnas. Vastavalt ECRI soovitusel nr 2 komisjoni üldise tegevuspoliitika kohta sisalduvatele juhtnööridele spetsiaalsete organite osast riiklikul tasandil rassismi- ja sallimatusevastases võitluses, soovitab ECRI Eesti võimudel kaaluda ombudsmani või mõne teise samalaadse institutsiooni loomist, ke tegeleks just vähemusrahvuste rassilise diskrimineerimise juhtudega.

II. POLIITILISED ASPEKTID

H. Haridus ja kutsealane koolitus

- *Vähemusrühmade haridus*

18. Et tagada vähemusrühmadele täielikud õigused ning nende edukas integreerumine Eesti ühiskonda, on riigis elavatele vähemusrühmadele eesti keele õpetamine äärmiselt oluline. Lõigus 11 on juba mainitud võimalikke keeleprobleemidest tulenevaid raskusi, millega puutuvad kokku kodakondsuse taotlejad. Veelgi enam, paljudes vene koolides ei vasta eesti keele õpetuse tase kodakondsuse saamiseks sooritatava keeleeksami nõuetele. ECRI soovib tungivalt valitsusel tõhustada veelgi meetmeid, mida on võetud olukorra lahendamiseks.

19. Lapsevanemad võivad Eestis praegu valida eesti ja vene kooli vahel. 2007. aastaks on kavas muuta kogu õpetamine kõigis riiklikes ja munitsipaalgümnaasiumides eestikeelseks. Arvestades Eestis elava venekeelse elanikkonna suurust, soovib ECRI seda sätet muuta. Heaks näiteks hariduse valdkonnas on riigi finantseeritava Tallinna Juudi Kooli taasavamine. ECRI tervitab seda valitsuse algatust ja loodab, et valitsus leiab vahendid veel teistegi samalaadsete koolide jaoks.

- *Inimõigustealane haridus*

20. Tallinna Pedagoogikaülikooli juurde on loodud teaduskondadevaheline Inimõiguste Infokeskus, mis hakkab tegelema juristide, politseinike, õpetajate ja sotsiaaltöötajate koolituse raames inimõiguste ja etnilise sallivuse õpetamisega. Lisaks on algatatud projekt, et koostada õpik ja optimaalne õppeplaan inimõiguste õpetamiseks 6.-8. klassides. Teise, PHARE raames algatatud projekti kaudu on ette nähtud hankida koolitus- ja õppevahendid multikultuursuse õpetamiseks Eestis. ECRI tervitab neid algatusi ja loodab, et Eesti liigub järgnevatel aastatel selles valdkonnas edasi.

I. TÖÖHÕIVE

21. Eri allikad näitavad, et venekeelsete vähemuste hulgas on töötuse tase kaks korda kõrgem kui mitte-venekeelse elanikkonna seas⁸. ECRI on mures, et need arvud võivad viidata probleemidele, millega venekeelne elanikkond tööturul kokku puutub ning leiab, et tuleb uurida sellise vahe, eriti aga venekeelse elanikkonna võimaliku tööalase diskrimineerimise põhjusi ja need kõrvaldada.

---

⁸ vastavalt 1995. aasta Strathclyde'i Ülokooli poolt läbi viidud uuringule oli töötuse tase venekeelse elanikkonna hulgas 24%, võrreldes eestikeelse elanikkonna 11 %-ga. 1996. aastal Statistikaameti esitatud andmete kohaselt oli eestikeelsest elanikkonnast töötuid 8% ja venekeelsest elanikkonnast 14%.

J. Statistika

22. Riigi tasandil ei ole vähemuste kohta pärast 1989. aasta rahvaloendust infot kogutud. Järgmine rahvaloendus peaks toimuma 2000. aastal ja sel eesmärgil alustati 1992. aastal koostööd rahvusvaheliste statistikaorganisatsioonidega (Strathclyde'i Ülikooliga 1993. ja 1995. aastal).

K. Meedia

23. Eestis ilmub umbes 130 ajalehte, nende hulgas mitmed venekeelsed. Eesti Raadio teeb saateid mitmes keeles. On asutatud Avaliku Sõna Nõukogu. ECRI arusaamist mööda on sellele nõukogule pandud massimeedia järelevaataja roll, et seal ei ilmuks rassistlike või ksenofoobseid artikleid. Oluline on inimestele pidevalt meelde tuletada, et rassismiküsimusi tuleb käsitleda vastutustundega. Kaaluda võiks venekeelsete programmide arvu suurendamist riigiteleviisioonis, need võiksid hõlmata nii venekeelsele elanikkonnale spetsiifilist huvi pakkuvat informatsiooni kui ka infot Eesti üldise poliitilise, majandusliku ja sotsiaalse arengu kohta. Samuti tuleks suurendada eesti keele tundide arvu raadios ja televiisioonis.

L. Teised valdkonnad

- *Juudi kogukond*

24. Eestis on väikesearvuline juudi kogukond, mille liikmete arv on viimastel aastatel kahanenud. Antisemitism ei ole viimastel aastatel olnud tõsine probleem. Mõned juudivastased intsidendid on viimasel ajal siiski aset leidnud, näit on rüüstatud juudi kalmistuid, mõned juudi aktivistid on saanud tapmisähvardusi ning Tallinna Juudi Koolis plahvatas pomm.

- *Pagulased*

25. 1997. aasta juulis jõustus pagulasseadus ning samal ajal jõustus Eesti suhtes 1951. aasta pagulasseisundi konventsioon ja selle lisaprotokoll. ECRI loodab, et nimetatud seaduse elluviimiseks võetakse vajalikud meetmed ning asüülitaotlejate ja pagulaste vastuvõtmiseks tagatakse rahuldavad tingimused. Eriti loodab ECRI, et senist asüülitaotlejate, sealhulgas laste kinnipidamise praktikad tulevikus enam ette ei tule.

Riigivõimude esitatud üldandmed

Järjepidevuse huvides toob ECRI käesolevas tabelis ainult valitsuste ankeedivastustest võetud statistilised andmed. Ankeet saadeti Eesti valitsusele 13. juulil 1994.

ECRI ei vastuta nimetatud andmete õigsuse eest.

30% venelasi, 3,1% ukrainlasi, 1,8% valgevenelasi, 1,1% soomlasi, 0,3% juute, 0,2% sakslasi, 1,7% teisi rahvusi

Põhilised usurühmad: luterlased, vene õigeusulised, baptistid, Eesti metodistid, seitsme päeva adventisti, katoliiklased

* *Elanikkond: 1 506 900 elanikku (1993). Andmed pärinevad Euroopa Nõukogu väljaandest "Recent Demographic Developments in Europe" (vt bibliograafiat).*

BIBLIOGRAAFIA

Käesolevas bibliograafias on loetletud üksnes peamised allikad, mida kasutati Eesti olukorra analüüsimisel. Loetelu ei hõlma aga kõiki kasutatud infoallikaid (meedia, riigisiseseid kontaktid, riigisiseseid valitsusväliseid organisatsioone jne).

1. Eesti võimude vastused ECRI ankeedile
2. CRI (94) 2 and Addendum: Situation in the Member States of the Council of Europe concerning the issues under examination by the European Commission against Racism and Intolerance: Working Papers submitted by the members of ECRI, Euroopa Nõukogu dokument
3. "Recent demographic developments in Europe", Euroopa Nõukogu väljaanne, 1994
4. CDMG (94) 16 final: Recent developments in policies relating to migration and migrants, Euroopa Nõukogu dokument
5. "World Report 1995 on Antisemitism", Institute of Jewish Affairs väljaanne
6. Reports and opinions of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (1993-1995) on the situation in Estonia and Estonia's accession to the Council of Europe
7. Annual Report 1995, International Helsinki Federation for Human Rights
8. The New Baltic Barometer II (1995), Centre for the Study of Public Policy, University of Strathclyde
9. MMG - 6 (96) 6. Addendum 2, 6th Conference of European Ministers responsible for Migration Affairs, Warsaw, 16-18 June 1996, Written Statement by Estonia (Euroopa Nõukogu dokument)
10. The Russian-speaking Residents in Estonia. The Swedish Helsinki Committee for Human Rights, Stockholm, October 1993
11. Doc. 6810, 1403-8/493-1-E. Report on the application of the Republic of Estonia for membership of the Council of Europe, Report of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe
12. Eesti Inimõiguste Infokeskusele saadud info
13. "An Ethnic Perspective on Economic Reform: What are the Consequences of Privatization for the Russian Population in Estonia?", Kopenhageni Ülikooli Ida-Euroopa Uuringute Instituudi teadlase Eric André Anderseni kirjutis
14. Konverentsitekanne "50 years after the End of the Second World War - International Politics in the Baltic Sea Region 1945-1995, Gdansk, Poola, 21 - 29. sept. 1995
15. "Trends in international migration", Annual Report 1993, OECD, 1994
16. CRI (95) 2 rev.: Legal measures to combat racism and intolerance in the member States of the Council of Europe, Euroopa Nõukogu väljaanne
17. "Country Reports on Human Rights Practices for 1994", US Department of State, 1995
18. "The legal fight against anti-semitism, Survey of Developments in 1993", Stephen J. Roth
19. Doc. 7715, Report of 20 December 1996 on the honouring of obligations and commitments of Estonia, Report of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe
20. Doc. 7730, Opinion of 17 January 1997 on the honouring of obligations and commitments of Estonia, Report of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe
21. IOM-UNDP Survey of November 1996